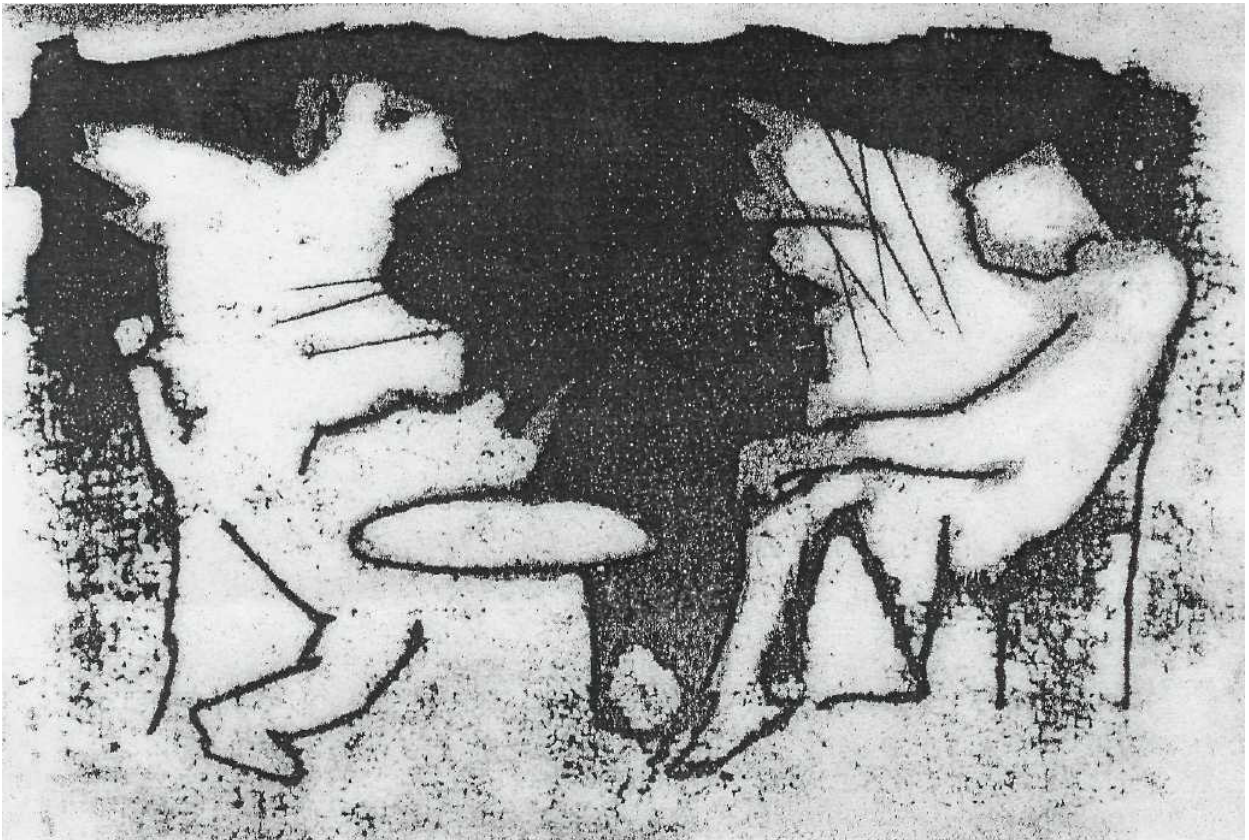

Beroep: het leven in gesprek brengen

Het Gesprek (ets van Wouter van Neusden)

De biografisch consulent, twintig jaar geleden bestonden ze nog nauwelijks, is nu in zo ongeveer iedere stad in Nederland te vinden. En dat is niet voor niets. In onze tijd waarin de eenzaamheid groot is, waarin normen en waarden zijn weggevallen, zoeken mensen op een

nieuwe wijze naar houvast. Naar zicht, en als het even kan naar greep op hun levensloop. Een reportage over een nieuw beroep, in de eerste fase van erkenning, een jonge beroepsorganisatie en toetsingscommissie.

Jacoline Vlaander (journalist)

*De dingen waarmee
mensen de laatste jaren
aankloppen, blijven niet
meer beperkt tot de groep
vijfendertig- tot
vijfenveertigjarigen,
er staan steeds
meer achtentwintig jarigen
op de stoep*

Soms kan het gevoel je bekruipt dat je niet de enige bent waarvan de idealen ondersneeuwen, en alle yoga, reiki en schildercursussen ten spijt, er veel mensen afdrijven van hun innerlijke motieven. Je merkt dit als je ernaar snakt eens werkelijk met iemand te praten - omdat je niet meer weet hoe het verder moet, of soms alleen al vanwege een onderhuids, knagend gevoel - maar al blade-rend door je adressenboekje ook meteen alweer twijfelt. Want degene waarmee je zulke fijne gesprekken kan voeren, is net gescheiden en wordt door een nieuwe partner vakkundig afgeschermd. Een ander zit ontslagen thuis en gromt alleen nog maar. Verder ken je mensen die in hun enthousiasme hun eigen oplossingen komen aandragen, en is er een categorie die het niet zo goed zal begrijpen dat jij belt.

Na zo tot diep in de nacht lusteloos op de bank langs een breed scala aan menselijke thematiek te zappen, moet je het uiteindelijk wel onder ogen zien: ook jij weet niemand die naar je luistert. Het is misschien niet verwonderlijk dat de belangstelling voor de levensloop en het vak biografiek, waarin de menselijke ontmoeting centraal staat, groeit en vertakt in allerlei geledingen van de maatschappij. Want terwijl we in tegenstelling tot eerdere generaties waarin normen en waarden de keuzen bepaalden, vrijelijk beschikken over een ruim palet waarmee we ons leven kleuren, wordt de eenzaamheid en vermoedheid als keerzijde van het individualisme steeds schrijnender gevoeld en verlangen we naar houvast en zingeving.

Fenomenologisch onderzoek

Wie de stap zet en met een biografisch consultant een serie individuele biografische gesprekken aangaat, creëert daarmee tijd en ruimte voor zichzelf en ontdekt al gauw dat om vanuit de huidige

situatie gericht aan de toekomst te werken, meestal eerst een fenomenologisch onderzoek naar het verleden start. De levensloop wordt nauwkeurig in kaart gebracht, om er een nieuwe verbinding mee te krijgen. Hoe ga je om met je spullen, met je dagelijkse beslommingen? Waar word je moe van, wat vind je leuk? 'En wanneer je die momenten in je leven kunt opdiepen waarin je vanuit een diepe impuls beslissingen hebt genomen, gekleurd door het gevoel: "hier sta ik - ik kan niet anders", ontdek je waar je werkelijk voor wilt gaan en kun je alert reageren op zaken die van buitenaf op je toekomen,' zegt Janneke Doeksen (50). Zij volgde de opleiding Levenslijnen, en nam in de pilotgroep deel aan de modules van het Instituut voor Biografie, waar zij nu tevens in het bestuur zit. Naast haar functie als personeelsfunctionaris in de sociaal therapeutische woon-werkgemeenschap OlmenEs in Appelscha, is zij biografisch consultant met een eigen praktijk. Ze is blij dat zij voor haar inkomen daarvan niet volledig afhankelijk is, want met zes tot acht cliënten op een dag zou ze niet willen werken. 'Het houdt namelijk niet op bij die anderhalf uur dat je elkaar ontmoet. Je hebt de voorbereiding van een gesprek, de aankleding van de ruimte, en na afloop laat je het allemaal nog eens rustig bezinken. Het komt erop neer dat je in gedachten iemand meeneemt door de tijd. 'De vragen waarmee mensen de laatste

jaren bij haar aankloppen, hebben te maken met hun werksituatie in combinatie met burn-out verschijnselen, en blijven niet meer beperkt tot de groep vijfendertig- tot vijfenveertigjarigen, want er staan ook steeds meer achtentwintigjarigen op de stoep. 'Rond die leeftijd voltooi je je opleiding en moet je daadwerkelijk iets neerzetten in de wereld. Ik bespeur bij hen veel aarzelingen om het eigen leven in de hand te nemen, om eigen stuurman te worden.' Door te spiegelen wat zij iemand hoort vertellen en te vragen waar de belemmeringen precies zitten, probeert zij de ander te helpen. 'Het tempo van de huidige maatschappij is vrij hoog, zeker voor wie meer tijd nodig heeft om keuzes te kunnen maken.' In de laatste gespreksbijeenkomsten kijkt zij met cliënten of er veranderingen kunnen doorbreken zodat er in de toekomst misschien nieuwe paden te bewandelen zijn. Het resultaat hiervan is niet altijd direct zichtbaar. Zij ontmoet wel eens mensen die haar vertellen dat een vraag of opmerking die zij in het traject stelde, later in hun leven door een ontmoeting of gebeurtenis weer naar boven kwam. 'Het is werkzaam als je zelf tot een ontdekking komt, soms is er dan ook al iets opgelost.'

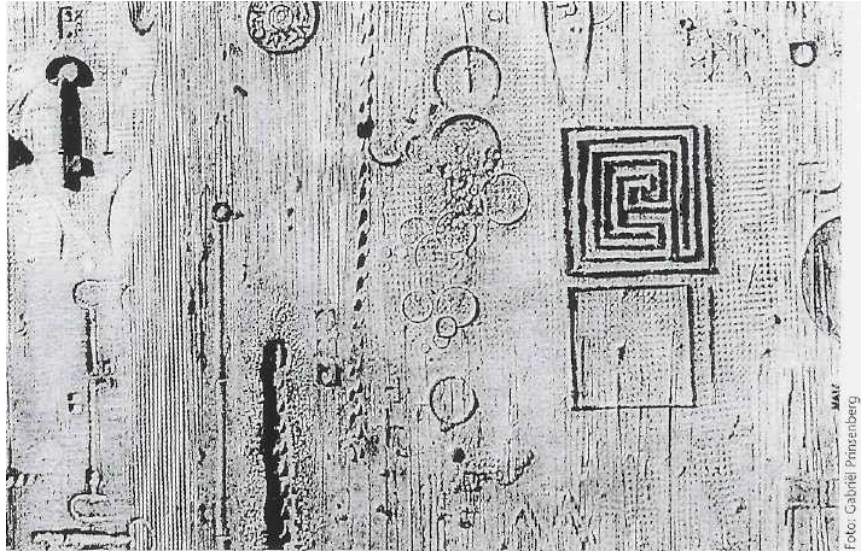
Wie is hier de regisseur?

Voor het zover is, moeten er nog heel wat lagen van ons afgepeld die door omstandigheden en milieu aan onze gedragingen plakken en in alles wat we ondernemen meespelen en zo onze identiteit vertroebelen. Alle biografisch consultants ontwikkelen hiervoor vanuit hun eigen achtergrond en expertise eigen werkmethoden. Zoals Gabriël Prinsenbergh (69), die tot zijn pensionering aan onder andere Hogeschool De Horst in Driebergen Methodiek Docent was. Zijn eigen prak-

tijk voor biografische begeleiding heeft hij gesloten, maar nog steeds verzorgt hij samen met zijn partner Olga Bohnsack (49), beeldend kunstenaar en kunstzinnig therapeute, onder de naam Labyrint een driejarige biografische opleiding voor mensen in sociale en therapeutische beroepen, en richt zich daarmee vooral op Duitsland. Hij is in brede kring bekend door zijn boek *De tocht door hei labyrint*.

'Als veertienjarige las ik al over beroemde mannen en vrouwen. Ook wanneer ik muziek hoorde op de radio wilde ik weten of ik iets van de levensloop van de componist kon terughoren in de muziek.' Het enthousiasme om mensen te begeleiden en anderen daarover een methodiek te leren, heeft zich in de loop der jaren verweven met het kunstzinnige aspect. Het is serieus en hard werken, vertelt hij. Zoals op de Vrije Hogeschool voor Kunstzinnige Beroepen bij Bremen, waar hij als gastdocent introduceerde dat op de afdeling theater beelden uit ieders leven werden gedramatiseerd en nagespeeld, waarbij de auteur optrad als regisseur en de medestudenten acteurs waren. 'Je zet een stuk van je leven op de planken en kijkt ernaar. Wensen en gedachten waarmee je worstelt worden zichtbaar voor anderen, kwetsbaar en confronterend tegelijk. Door ieders betrokkenheid los je sommige verstarde patronen al een beetje op.' Verder voelden cursisten hoe het is om hun eigen regisseur en choreograaf te zijn. Ze bemerkten dat het belangrijk is hoe je omgaat met wat je meemaakt, en dat je wel degelijk het heft in handen hebt. 'Er komt authenticiteit en kracht vrij, en dat heeft een enorme impact op je leven.'

Dat, wie zijn identiteit doorgrondt en eigen regisseur kan zijn, zich vrij voelt, illustreert het verhaal van zijn biografie-cursusdagen, een aantal jaren geleden, in een gevangenis in Berlijn. 'Er zaten

Symbolen van de levensloop (Sagra Família, Barcelona)

Spanjaarden en Libanezen, tot twintig jaar veroordeeld wegens moord. Ze hadden niets te verliezen. Nog nooit heb ik met een groep gewerkt die zo gemotiveerd was, zo zonder enig voorbehoud meedeed. Na afloop zeiden ze tegen mij dat zij zich drie dagen lang vrije mensen voelden.'

Bordje op de deur

Wie nu besluit om voortaan als biografisch consulent door het leven te gaan, kan daar bij wijze van spreken onmiddellijk werk van maken. Het is een onbeschermd beroep, zonder erkenning, beroepsvereniging en toetsingscommissie. Je timmert een bordje op de deur en ontwerpt een folder, waarbij de illustratie eeuwig durende groei en geestelijke vrijheid suggereert.

Als consument bekijk je dit nauwkeurig. Je voelt de intentie, maar wat je mag verwachten, daarvan heb je geen idee. Veel hangt af van het eerste, telefonisch contact. Voor wie de krakende antwoordapparaten van de biografisch consulenten beluistert, kan de vraag of je uiteindelijk bij de juiste persoon belandt misschien wel nijpender worden dan de levenskwestie waar het aanvankelijk om leek te gaan.

'Degene die door diepgaand onderzoek zicht wil krijgen op bepaalde samenhangen, zoekt niet alleen iemand die capabel is, maar vooral iemand waarmee het

klikt,' zegt Henny Jacobsen Jensen (60), biografisch consulent. 'Verder is het natuurlijk een vrij nieuw vak, waarbij het als biograaf zeker van belang is dat je je realiseert wat je mogelijkheden en onmogelijkheden zijn. Binnen het Netwerk van Biografiewerkeren komen we geregeld bij elkaar voor intervisie en studie, en vertellen we waarmee we bezig zijn.'

Zij zat ook in de *pilot-groep* van het Instituut voor Biografie, geeft er sinds een paar jaar les en verzorgt coördinerende en gespreksbegeleidende taken. 'Ik ben pas later in mijn leven in aanraking gekomen met de antroposofie. Dit moet ik toch ook nog wel aan mijn oud-collega's kunnen uitleggen, denk ik steeds, en zoek woorden voor hoe we in de opleiding leren om als een metgezel de ander goede vragen te stellen. "Noem mij bij mijn eigen Naam" is een opdracht, en ik vind het elke keer weer bijzonder als ik met iemand praat en ervaar dat de ander zich door het proces voelt aangesproken. En weet je, veel termen krijgen in bredere kringen bekendheid, want de hele psychologie heeft het over diepere drijfveren en flow.' Ze vertelt over hoe eind jaren zeventig de ouders van studenten op de Vrije Hogeschool geïnteresseerd raakten in het vak biografiek, dat eerst door Rinke Visser en later Lili Chavannes en Josien de Vries werd gedoceerd. Het gevolg was dat niet lang daarna Rinke Visser en Don

*Praatgroepen,
intervisiegroepen en
zelfhulpgroepen zijn er
meestal genoeg, maar
introduceer daarin nu eens
de biografische methode.
Dat geeft niet alleen een
extra dimensie, maar ook
het vakgebied een
nieuwe impuls.*

Dugger cursussen en een biografisch jaar voor volwassenen verzorgden. Toen Bernard Lievegoed vroeg om een voor iedereen toegankelijk biografisch instituut in de wereld te zetten, waar mensen aan hun biografie konden werken terwijl ook het vakgebied werd ontwikkeld, ontstond er een vakgroep waarin ook mensen van buiten de Vrije Hogeschool bij elkaar kwamen, met de bedoeling een podium te creëren voor al het biografie werk in Nederland. Ondertussen gingen de cursussen door, wilden de cursisten het vak ook leren en startte in 1994 de pilot-groep.

Als de Vrije Hogeschool als samenbundelende organisatie in die periode wordt opgeheven, begint het Instituut voor Biografie. Een vierjarige opleiding waar cursisten in vier modules het vak biografisch consultant onder de knie krijgen. Deze opleiding werd ten overstaande van een groep mensen en het bestuur van de Antroposofische Vereniging overgedragen aan een stichting. 'Deze vier jaar zijn een cadeau aan jezelf, dat zeg ik tegen iedereen die voor een intake-gesprek komt!' zegt Henny Jacobsen Jensen. 'In module 1 leer je de vier wezensdelen van het vierledig mensbeeld te onderscheiden. Elk individu heeft daar een unieke samenstelling van; zielenroerselen en gedragingen zijn nooit identiek en ook afhankelijk van temperament en constitutie. Dat leer je zien, ook bij je partner, je kinderen, familie, collega's. Omdat in het eerste jaar tevens het begrip karma wordt behandeld, ontdek je dat iedereen, zelfs kleine kinderen, met eigen idealen en motieven vanuit een heel bepaalde richting wil leven. Je innerlijke attitude verandert. In de gesprekken met mensen stel je andersoortige vragen, en zijn niet alleen gesprekken interessant; maar alle mensen!'

Alle engelen ten spijt

Martin van den Broek (57) en Ruud Spaargaren (53) kunnen dit volmondig beamen. Ze kennen elkaar van de Stichting Levenslijnen, hebben inmiddels allebei hun eigen bureau, huren eikaars expertise in en werken regelmatig samen. Martin van den Broek legt zich met trainingen en advieswerk toe op cultuurverandering, loopbaan- en biografieonderzoek in de vrije markt. Ruud Spaargaren is loopbaanadviseur, eerst voornamelijk voor mensen die buiten het arbeidsproces geraakten, maar sinds hij besloot om ook een preventieve richting te ontwikkelen, is hij zowel in groeps- als individuele trajecten werkzaam binnen verschillende organisaties. Allebei pleiten ze voor het veroveren van de markt. Ze noemen de grote overheids campagne van vorig jaar als voorbeeld, met als onderwerp de verdeling tussen werk en privé. Ruud Spaargaren: 'Als biografisch consultant hadden we daarop moeten inspelen met een landelijke folder over een training waarin we dit onderwerp vanuit de biografische methode benaderen. Als je graag wilt dat het biografiewerk in de wereld komt, zou je belangengroepen kunnen opzoeken, zoals het COC, of voor mensen met astma. Praatgroepen, intervisiegroepen en zelfhulpgroepen zijn er meestal genoeg, maar introduceer daarin nu eens de biografische methode, dat geeft niet alleen een extra dimensie, maar ook het vakgebied een nieuwe impuls.' Dat dit niet gebeurde, is een van de oorzaken geweest waardoor Stichting

Levenslijnen in januari van dit jaar is 'gestorven in een ontwikkelingscrisis,' vertellen ze. Martin van den Broek: 'We hebben het verschil van inzicht over het biografische werkveld op de een of andere manier niet goed met elkaar kunnen bespreken.' In september zal de opleiding met Ruud Spaargaren als opleidingscoördinator vanuit de Stichting Dialoog weer starten, en het programma van het Instituut voor Biografie aanvullen: 'Ligt de nadruk daar meer op de antroposofische achtergronden en denkbeelden, bij onze levensloop- en loopbaancoachingsbenadering gaat het om vaardigheden, houding, en het begeleiden van mensen; hoe luister je, hoe neem je waar, en hoe leid je een groep?' 'Zowel op de opleiding alsook op diegenen die hem afronden, zullen mensen afkomen die met zwaardere problematiek te maken hebben dan op het eerste gezicht lijkt, en daarom is zij ook niet meer geschikt voor onervaren mensen die iets willen bijleren om ermee de particuliere markt op te kunnen gaan, zegt Martin van den Broek. 'De vragen waar mensen mee komen zijn in de huidige tijd ingewikkelder, dus moet er een stevige basis zijn van waaruit je biografisch werkt. We mikken op organisatieadviseurs, opleiders, trainers, kortom: mensen die al met mensen werken.' Hij herinnert zich nog dat toen de opleiding van Levenslijnen begon, professor Lievegoed een openingslezing hield waarin hij zei dat het in het biografiewerk niet om een methode gaat, maar dat je doet wat je kan, niet meer, niet minder. Het jaar erna kwam hij weer een lezing houden en verkondigde dat als je doet wat je kan, al gaat het zo nu en dan krakkemikkig, je erop mag vertrouwen dat de engelen de rest wel aanvullen. Maar alle engelen ten spijt, zelf wordt Martin van den Broek steeds voorzichtiger met individuele trajecten: 'Binnen het uur stuit ik met iemand op lagen

waarvan ik weet dat ik er niet voor ben opgeleid.'

Geen beunhazerij

Spreek je biografisch consulente., dan kom je telkens de schrijver Geörgy Konrad tegen, met zijn gevleugelde woorden dat op de vraag naar de zin van het leven iedereen met zijn eigen leven antwoordt. Maar wie al maanden depressief is, kan dat waarschijnlijk niets schelen.

'Ik ben dan ook **niet** altijd tegen pillen,' zegt Annejet Rümke (46), consultatief antroposofisch arts in Zaandam en gesprekstherapeut in therapeutisch De Stroom in Amsterdam. 'Soms kan het helpen om bepaalde zaken wel onder ogen te zien. De mensen die bij mij komen, worstelen vaak meer met de verhouding tussen hun constitutie en de eisen die de maatschappij hen stelt, of ondervinden de gevolgen van een trauma of verwaarlozing in hun kindertijd, dan dat hun klachten te maken hebben met een duidelijk ziektebeeld. Door goed te luisteren krijg ik voldoende gegevens om met hen aan het werk te gaan, waarbij de gesprekken eventueel worden aangevuld met antroposofische medicatie en therapieën.'

Wanneer je niet medisch geschoold bent en geen bewuste diagnostiek doet, kun je mensen een slechte dienst bewijzen door alleen maar met ze te praten. Het is de reden waarom een aantal jaren geleden biografiewerkers een slechte naam hadden en vanuit de antroposofische psychiatrische hoek als beunhazen werden beschouwd. Maar sinds zij op het Instituut voor Biografie het vak psychopathologie heeft geïntroduceerd, zullen de toekomstige biografisch consulente hun cliënten eerder doorverwijzen. Zij leert de derdejaars waar ze straks in hun praktijk naar moeten vragen, wat de

Tekening: Benno Stoots, uit 'Begroete en hulpevering'

non-verbale seinen zijn, hoe ze een goede anamnese opzetten en hoe ze herkennen waar ze absoluut niet aan moeten beginnen: 'Wanneer er geen controle over het dagelijks leven meer is, en niet voldoende zelfsturing om opdrachten en voornemens individueel uit te voeren. Of een cliënt is bijvoorbeeld te geobsedeerd door stemmen dat hij niet meer kan werken en vrij, zelfstandig handelen. Dan maakt het mij niet zo zeer uit waar die stemmen vandaan komen, maar is het gewoon niet gezond.' Haar colleges veroorzaken elke keer weer een schokeffect. Zijn de eerste twee jaar van de opleiding vooral interessant en stimulerend en wordt bij de gesprekken uitgegaan van gezonde mensen die weliswaar een levenscrisis doormaken maar in principe voldoende anker hebben om niet los te slaan, Annejet Rümke voorspelt hen de ingewikkelde psychiatrische problematiek waar een huisarts geen raad mee weet en die zij vervolgens op de stoep krijgen. 'Daarom kun als biografisch consulente misschien beter met groepen werken en niet individueel. Je komt anders al snel óf met loopbaanvragen in de coachingshoek terecht, óf het wordt therapie.'

Zij zelf ervaart het biografisch werk als een zinvolle, holistische aanvulling op

haar wat eenzijdige psychiatrische opleiding, en ziet de levensloop, anders dan **in** de psychotherapie, niet als iets waarvan je het product of slachtoffer bent, maar als iets wat integraal bij je hoort. Dat het met veel leed gepaard kan gaan, weet ze. De door incestervaringen getraumatiseerde vrouwen waarmee ze zeventien jaar geleden tijdens de huisartsopleiding werkte, staan in haar geheugen gegrift. Literatuur over het onderwerp was er nog nauwelijks, en toen ze vragen stelde, bleken alle opleiders eigen theorieën te hanteren: de huisarts zei dat ze niet alles moest geloven wat er werd gezegd, de psychoanalyticus bestempelde het als wensdromen en de antroposoof beweerde dat het het karma was. Op dat moment besloot zij om haar eigen weg te zoeken, en kwam bij een biografische benadering uit. 'Ik weet niet of alles wat gebeurt precies zo de bedoeling is. Wél kun je je leven als werkmateriaal beschouwen waaraan je je ontwikkelt. **Ik** kan dat als arts met behulp van het vierledig mensbeeld heel gedifferentieerd benaderen en er misschien zelfs wel goed "kaartlezen". Maar in het gebied van jouw leven ben jij de expert.'

In een aquarium

Toch is er vaak een grote discrepantie tussen wat we doen en wat we ervaren, en lijkt die expertise, zo die al aanwezig was, verdwenen. 'Dat komt,' vertelt Rinke Visser (62), biografisch consulente bij 3Consult in Driebergen, 'omdat het leven zich in de kleine dingen uitdrukt, terwijl we het meestal over de grote dingen hebben. In een biografisch gesprek is het dus de kunst om over ingewikkelde zaken op heel eenvoudige wijze te praten. Dat geeft veiligheid en vertrouwen. De vraag "hoe gaat het met je?"

*Wat vroeger misschien een
oudere collega verzorgde,
is nauwelijks meer
mogelijk. Ook een baas
overziet het geheel niet
meer*

klinkt simpel, maar dan gaan ook alle petten af en mag je toegeven dat je het even bijna niet meer kunt.' Hij laat een cliënt ervaren dat deze in een aquarium rondzwemt, terwijl er zo veel meer mogelijkheden zijn: 'Tijdens het gesprek probeer ik te ontdekken vanuit welk perspectief het verhaal mij wordt verteld, om door het stellen van vragen iemand te verleiden zijn leven eens vanuit een nieuwe richting te bekijken. Problemen die muurvast zitten komen zo in een ander daglicht te staan.'

Hij stelt van tevoren dat het traject kort is, zo'n vijf a zes bijeenkomsten. Dat het werk thuis gebeurt en de manier waarop met de huiswerkopdrachten wordt omgegaan de kwaliteit van het geheel bepaalt. Regelmatig ziet hij mensen zichzelf overstijgen: 'Dan ben ik ontroerd, en bedenk ik me wel eens dat als ik nu in zo'n situatie zat, ik nog zo net niet wist of ik dit zou durven.' Op dezelfde wijze als hij met individuele cliënten werkt, bereikt hij verschillende resultaten op de Universiteit van Maastricht. 'Vroeger was een universiteit een soort tempel waar je je uit de samenleving kon terugtrekken om belangrijke gedachten uit te werken. Nu moet er geproduceerd worden. Het isolement van hoogleraren en professoren wordt steeds groter, iedereen zit maar op zijn eigen kamertje achter de computer. Kwaliteitsverlies en ziekteverzuim vieren hoogtij.' Met als invalshoek de vraag 'hoe kan het weer een vitale universiteit worden?' lichten ze in de complexe situatie vastgelopen zaken door. Ook is hij actief betrokken bij een opleiding voor hulpverleners die 'verwaaste Eltern' (ouders van een overleden kind) begeleiden, in het kader van de Evangelische Academie in Hamburg. Dit doet hij samen met een Duitse theologe-psychologe. 'Door middel van schrijfoopdrachten leer ik hen hoe een geschreven

tekst als basis kan dienen voor de ontmoeting tussen hulpverlener en hulpvrager, waardoor deze laatste weer met zichzelf in gesprek kan komen en soms ook met de gestorvene. En telkens weer gaat het om de simpele vragen als: 'Waar zit de waarheid van jouw bestaan? Wat ontroert jou? Waar drukt die zich in uit? Wanneer weet je of je het goed doet? Waar zit jouw maat?'. Vragen die, wanneer je er samen over in gesprek raak en elkaar recht in de ogen kijkt, moed opleveren voor een volgende stap. En daar moet biografisch werk mijns inziens altijd toe leiden: met een beslissing om iets te doen.'

Op je post blijven

Door de toegenomen vrijheid en moeilijke opgaven waarvoor iemand zich in een organisatie gesteld kan zien, wordt de noodzaak om te kiezen binnen de kortste keren weer gevoeld en zal de vraag of je nog wel op de goede weg bent, voortdurend opgloeien. 'Op je post blijven en zien uit te houden, want die vraag stuurt je,' zegt Jos van der Brug [65].

Onlangs met pensioen was hij sinds 1976 verbonden aan het NPI instituut voor Organisatieontwikkeling te Zeist, en medeauteur van de praktische workshop in boekvorm *Ondernemen in de levensloop*, waar de eerste oefening er ook om gaat dat je de vraag waarmee je worstelt, helder leert formuleren en niet meteen hoeft op te lossen: 'Omdat de vraag een motivatie is om door te gaan.

Tevens komen er uit de wereld dan zaken naar je toe; dat hoor ik zo vaak van mensen, ze lopen rond en trekken in de boekhandel toevallig een boekje uit een rek over een onderwerp dat er mee te maken heeft. Of ze raken met iemand in gesprek, waardoor er nieuwe inzichten ontstaan. Het leven is niet alleen een kwestie van causaliteit, maar ook van finaliteit. Je bent ergens op gericht. Om dat in je bewustzijn te krijgen, moet je de tijd een kans geven.' De complexiteit van het leven weerspiegelt zich in de organisaties, waar het coachen, zowel qua managementstijl als qua zelfstandige functie, een ware hype is. Enerzijds neemt de doortastendheid van de individuele werknemer toe en speelt het leren zich meer en meer in de praktijk af, waardoor de manier van leidinggeven minder sturing behoeft. Anderzijds vervullen coaches een belangrijke rol bij het opvangen en begeleiden van jonge trainees die met veel beloften worden binnengehaald om vervolgens aan hun lot te worden overgelaten. Wat vroeger misschien een oudere collega verzorgde, is nauwelijks meer mogelijk. Ook een baas overziet het geheel niet meer.

Gedurende zijn loopbaan lag voor Jos van der Brug de nadruk op het coachen van leidinggevendenden die veranderingsprocessen in hun organisatie sturen, en het begeleiden van mensen die deze veranderingen ondergaan. Zoals bij Rijkswaterstaat het opzetten van trainingen voor mentoren van de jonge trainees, projecten over levensfasenbewust leidinggeven bij onder andere het ministerie van Landbouw, en de individuele gesprekken met mensen die vastliepen in hun baan. Het ideaal is dat in de toekomst het aantal hiërarchische lijnen in een organisatie zo klein mogelijk wordt gehouden, maar eveneens het contact met de klant niet meer via service- en salesafdelingen verloopt: 'Wie zijn klant

nog in beeld heeft, weet waarvoor **hij** werkt, en dat motiveert.' Een coach is dus duidelijk meer gericht op resultaten in de werksituatie. Maar de grenzen van werk en privé-leven zijn niet star. 'Net als bij het biografisch werken speelt het oorspronkelijke concept van Bernard Lievegoed als beweeglijk model van de menselijke ontwikkeling in al onze coachingsgesprekken en mentortrainingen een rol. Hebben we echter het vermoeden dat onder een functioneringsvraag een meer problematische levensthematiek of een traumatische stoornis schuilt, dan verwijzen we door.' Dat biografisch consulent geen beschermd beroep is, vindt hij niet erg, want eigenlijk zou deze kwaliteit in allerlei beroepen geïntegreerd kunnen worden. 'Dan hoef je wanneer je met een levensvraagstuk worstelt niet naar zo'n bordje te zoeken, maar kun je naar een goede vriend die het vermogen en de vaardigheden heeft om met jou in gesprek te gaan.'